

Ett slag för det politiska

En Gramsciansk analys av synen på vänsterextremism

Abstract

The thesis is a discourse analysis on the view on left wing extremism. The premiss of the study is to investigate why we speak more about autonomous political groups to the left in terms of extremism than we did before. A Gramscian perspective uncovers the liberal hegemony in the discourse. The hegemony is discovered by using Foucaults view on how the power in a discourse is determined by what is excluded and what is represented as the truth. The study will proceed from an investigation issued by the Swedish government about how to prevent violent political extremism. Articles about extremism published in daily press will strenghten my proposition that extremism is discussed as an apolitical phenomena and that ideology is subordinate in the discourse. The study shows how political extremism is treated as a social rather than a political problem and that the actions and violence is the most influential part of the discourse, rather than the thought behind them.

Nyckelord: Gramsci, vänsterextremism, högerextremism, hegemoni, våldsbejakande, antagonism, Foucault, liberalism

Antal ord: 9826

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Bakgrund.....	1
1.2 Syfte och frågeställning	3
2 Teoretiskt ramverk	4
2.1 Gramsci.....	4
2.2 Antagonism och post-politik.....	5
3 Diskursanalys	7
3.1 Foucaults diskursbegrepp	7
3.1.1 Det manifesta budskapet – synen på vänsterextremism	8
3.1.2 Utestängningsprocedurer	8
3.2 Material	9
3.2.1 Avgränsning.....	9
3.2.2 Tidigare forskning.....	10
3.2.3 Regeringens utredning om våldsbejakande extremism	10
3.2.4 Nyhetsrapportering 2009-2014	11
4 Analys	12
4.1 Vad är vänsterextremism?.....	12
4.1.1 Det manifesta budskapet.....	12
4.1.2 Reproduktion av diskursen	14
4.1.3 Utestängningsprocedurer	15
4.2 Vem är vänsterextremist?	16
4.2.1 Det manifesta budskapet.....	17
4.2.2 Utestängningsprocedurer	18
4.3 Vem får prata om vänsterextremism?	19
4.3.1 Media och experter	20
4.3.2 Utestängningsprocedurer	22
4.4 Vilka konsekvenser diskuteras?.....	23
4.4.1 Åtgärder	23
4.4.2 Utestängningsprocedurer:	24
5 Slutsatser	27
6 Referenser	29
Bibliografi.....	29
Tidningsartiklar.....	30

Elektroniska källor	31
---------------------------	----

1 Inledning

Synen på demokrati kommer alltid att formuleras olika beroende på vem du frågar, vilket i sin tur skapar olika förutsättningar för hur vi ska agera som demokratiska medborgare (Mouffe, 2005: 66). Idag associeras demokrati allt mer med en redan existerande liberal demokratimodell (Mouffe, 2006: 6). När en liberal idétradition används som demokratisk kompass rubriceras alternativa idétolkningar ofta som antidemokratiska (ibid).

I rapporten *Våldsamt politisk extremism – antidemokratiska grupperingar på yttersta höger- och vänsterkanten* konstaterar säkerhetspolisen (härefter Säpo) och brottsförebyggande rådet (härefter BRÅ) att det största hotet mot demokratin idag kommer från vänster (Brå, 2009: 138). Trots att rapporten konstaterar att vänstergrupperna inte utgör ett direkt hot mot demokratin så menar den att hotet som den autonoma vänstermiljön utgör mot landets demokratiska institutioner är det största bland extremistiska grupper idag (Brå, 2009: 136).

Rapporten lyfter extremismen som ett demokratiskt problem. Extremism har fungerat som ett politiskt retoriskt grepp långt innan rapporten och fungerar i sig som ett skällsord, då det indikerar på att ett fenomen är överdrivet (Goldmann, 2013: 122). Konstruktionen av en politisk extremist aktualiserar frågor kring vad som anses vara politiskt objektivt. När ideologi reduceras till extremism, vad är då politiskt normalt?

1.1 Bakgrund

Sedan den parlamentariska politikens början har det funnits grupper som ställt sig utanför den, både på vänster- och högerkanten. Grupper som ligger på den politiska vänsterkanten omnämns i ovan nämnda rapport som den autonoma vänstern. Enligt NE betyder autonom *oberoende* eller *självständig*, i statsapparaten innebär det *självstyrande* (NE, 2014).

Då utomparlamentariska vänstergrupper många gånger kämpar för politiska frågor som även inomparlamentariska grupper kan skriva under på så har deras kamp tidigare rubricerats som aktivism. Den utomparlamentariska högern har diskuterats som en extremistisk företeelse för sig, men i samband med regeringens utredning kring våldsbejakande extremism och uttalanden från experter på området har det blivit allt vanligare att bunta ihop extremism som en företeelse som går att motverka på samma sätt oavsett ideologi.

De autonoma kan sammanfattas som den militanta flygeln av den kapitalistiska kritiken men kämpar också för feminism, miljöfrågor, antirasism och hbtq-frågor (Wåg, 2011:11). Att grupperna är militanta innebär inte att de brukar våld, utan att de använder sig av aktivism som politisk strategi (Statens medieråd, 2013: 121).

Den autonoma vänster-miljön består av en mängd olika organisationer och nätverk med olika ideologiska bakgrunder. Gemensamt för den autonoma vänstern är att de ofta omfattas av ett frihetligt socialistiskt eller ett anarkistiskt perspektiv (Statens medieråd, 2013: 122). Den folkliga föreställningen kring anarkismen har sedan ideologins begynnelse förknippats med politisk terrorism, trots att det knappt funnits något underlag för detta. Något allmänt stöd för terrorpolitik har det aldrig funnits inom anarkismen. Våldet har rättfärdigats endast av ett fåtal anarkistiska teoretiker som menar att det är en nödvändig del i en eventuell revolution (Woodcock, 1964: 12-13).

I samband med den autonoma vänstern diskuteras antifascismen, en stundtals våldsamt metod att bemöta fascismen med. Metoderna kan hänvisas till början av 1900-talet då arbetarklassen underkände den parlamentariska kampen mot fascismen och istället tog saken i egna händer (Hann, 2013: 12-13).

Motståndet från höger har grundats i ett motstånd mot demokratin som styrelseskick och består i stora drag av den *fascistiska* eller *nyfascistiska* högern och *ultrahögern*. Den sistnämnda kategorin har ingen egen ideologisk grund utan består av missnöjespartier, enfråge- och aktivistgrupper som ses vara till höger om den parlamentariska högern men utan att sluta sig till en fascistisk idétradition (Lodenus och Larson, 1994: 8). Den nyfascistiska extremhögern är istället till sin natur antidemokratisk och i många fall rasistisk, och anser att alla metoder för att tysta sina meningsmotståndare är tillåtna (Lodenus och Larson, 1994: 281). Även den autonoma vänstern har underkänt demokratin som den ser ut idag, men oftare har kritiken handlat om att parlamentarismen inte är ett tillräckligt demokratiskt alternativ.

Undersökningen kommer inte vidare att diskutera högerextremism men en särskiljning är viktig för att förstå att den analys som jag gör på vänstergrupper inte kan appliceras på högergrupper.

1.2 Syfte och frågeställning

Den här undersökningen ämnar kartlägga diskursen kring vänsterextremism. Undersökningen ska ses i ljuset av min roll som forskare, där jag undersöker materialet från grundtesen att synen på vänsterextremism inte är objektiv, utan präglas av en liberal hegemoni. Jag söker i den här studien svar på frågeställningen:

- **Hur konstrueras diskursen kring vänsterextremism och vilka möjliga konsekvenser kan det få?**

För att kunna närma mig mitt material undersöker jag diskursen genom följande operativa frågor:

- Vad är vänsterextremism?
- Vem är vänsterextremist?
- Vem får uttala sig om vänsterextremism?
- Vilka åtgärder diskuteras för att få bukt med extremismen?

2 Teoretiskt ramverk

Studien utgår från Antonio Gramscis syn på att ideologi inte kan särskiljas från andra samhälleliga fenomen. Ideologi förstås här som en bestämd uppsättning idéer om hur världen bör se ut, men involverar även det som vi ser som ”sunt förnuft” eller ”naturligt” (Gramsci, 1971: 192). Vidare använder jag mig av synen på den politiska antagonismen, som sätter Gramscis tankar i ett modernt perspektiv och utvecklar tanken på hegemoni i dagens liberala etablissemang. Detta ska således ses som en komplettering till Gramscis teorier snarare än en teoretisk utgångspunkt i sig.

2.1 Gramsci

Antonio Gramsci introducerar i *Selection of the prison notebooks* teorin om att makt säkerställs med hjälp av *hegemoni*. Utgångspunkten i Gramscis marxistiska teorier var en undran om varför inte arbetarklassen gjorde mer motstånd trots ständigt förtryck. Svaret hittade han i borgarklassens hegemoni, vars syfte är att säkerställa kapitalismens överlevnad genom att få rådande strukturer att framstå som naturliga och objektiva (Boggs, 1976: 38). Genom att presentera borgerliga intressen som samhälleliga intressen lurar arbetarklassen in i en konstruerad gemenskap och slutar att definiera sig med sin klass. Detta orsakar i sin tur att arbetarklassen inte organiserar sig och därmed sker ingen revolution (Gramsci, 1971: 199).

Hegemonin uttrycker sig i texter, som en kulturell dominans och en rådande konsensus i media (Boggs, 1976: 39). Med hjälp av massmedia kan impopulära beslut neutraliseras och manipulera det som uppfattas som allmängiltigt. Enligt Gramsci är hegemonin ett maktmedel som används för att stoppa revolutionära krafter (Gramsci, 1971: 377). Genom att förklara ett fenomen som en vedertagen sanning istället för att presentera dess ideologiska uttryck så neutraliseras viss politik och ses som ”spontan” och opolitisk (Gramsci, 1971: 12). Hegemoni är normer, tro och attityder som upprätthåller en etablerad ordning och kan ses som en ideologisk kontroll av vårt vardagsliv (Boggs, 1976: 39)

Media är således en förlängning av de ekonomiska strukturer som finns i samhället. Så länge samhället förtrycker arbetarklassen, menar Gramsci, krävs det mer än direkt politiskt tvång för att kunna behålla sin makt (Boggs, 1976: 36).

Trots att Gramscis texter utgår från Italien i början av 1900-talet används de fortfarande flitigt som teoretiskt ramverk av forskare världen över. Hans efterföljare har satt hegemoni i ett internationellt perspektiv och teorierna har även använts för att förstå sig på maskulin hegemoni. Den här uppsatsen utgår från

Gramscis grundantagande om statens makt över befolkningen och kommer inte vidare att diskutera internationell hegemoni. Därför utgår studien från en klassisk Gramsciansk syn på att det alltid finns de som styr och de som blir styrda i samhället (Gramsci, 1971: 144) och att detta manifesteras på två sätt: genom *dominans* och genom *intellektuellt och moraliskt ledarskap* (Gramsci, 1971: 57).

Det intellektuella ledarskapet går inte att särskilja från vad som anses vara intellektuella idéer, menar Gramsci. Han pratade om ”organiskt intellektuella” – de intellektuella som får auktoritet genom sina *idéer* snarare än genom sina *positioner*. Det handlar om ett fundamentalt intellekt där vissa människor får uttala sig för att de kanaliserar de idéer som det finns ett ideologiskt intresse av att framhålla (Gramsci, 1971: 3).

Dessa två komponenter, dominans och moraliskt/intellektuellt ledarskap, kan också sammanfattas med det politiska och det civila samhället. (Gramsci, 1971: 263). Det politiska samhället representerar det *tvång* som folket styrs med. Det behöver inte innebära att staten styrs illegitimt, utan representerar politiska beslut som folket måste rätta sig efter. Det civila samhället styrs istället med hjälp av *samtycke* och auktoritet som inte ifrågasätts eftersom det ses som ”naturligt” (Boggs, 1976: 39).

Det civila samhället ska inte missförstås enligt den nyliberala skolan som gräsrotsrörelser och NGO:s som är frikopplade från staten, utan istället som ett uttryck för hur makt utövas även utanför konkreta forcerande åtgärder. I denna studie kan det civila samhället förstås som ett metodologiskt redskap för att upptäcka hur vi styrs även utanför politiska regleringar (Gramsci, 1971: 12).

För att kunna bryta hegemonin måste den förtryckta gruppen se igenom den rådande hegemonin. Motståndet mot det som Gramsci beskriver som hegemoni kallas *kontra-hegemoni* (Boggs, 1976: 40-41).

2.2 Antagonism och post-politik

”The specific political distinction to which political actions and motives can be reduced is that between friend and enemy” skrev Carl Schmitt i *The concept of the political* (1932:26). Chantal Mouffe kritiserar i *Om det politiska* dagens politiska samhälle för att ignorera antagonismen, alltså tanken om att politik är uppbyggd av konflikter och motsättningar. Politik består alltid enligt Mouffe av ett *vi* och ett *dem*, eftersom att samhället alltid kommer att utgöras av olika intressen (Mouffe, 2005: 2-3). Mouffes syn på politiken står dock i motsättning till Schmitts syn på konflikt som något externt från människan - här diskuteras istället en intressekonflikt i samhället mellan olika politiska grupper. En sådan intressekonflikt kan grundas i exempelvis klassklyftor.

Ranciére skriver i *Tio teser om politik* att politikens egenvärde försvinner om vi ser politiken som en särskild upplevelse av världen. Således kan inte politiken bestämmas genom ett subjekt utan i relation till andra värden och individer. ”Om politiken har något egenvärde, ligger detta helt och hållet i denna relation som inte

är en relation subjekt emellan, utan en relation mellan två motsägelsefulla termer genom vilka ett subjekt kan bestämmas. Politiken försvinner så fort denna knut av subjekt och relation löses upp”, skriver Ranciére (2010: 97).

Slavoj Zizek menar att det dominerande idag är ett postpolitiskt liberalt etablissemang, där vi ser ett erkännande av ojämlikheter men avpolitiserar dessa genom att se det som individuella fenomen (Zizek, 2010: 60). Zizek förflyttar Carl Schmitts syn på politiska konflikter som en yttre relation, alltså en slags rationell diskussion mellan olika intressen, till att se konflikten även rymmer ett ifrågasättande av vem som får höras och varför (Zizek, 2010: 57).

Likheterna mellan ovan nämnda höger- och vänsterorienterade politiska filosofer kan hänvisas till tanken om politiken som en konflikt, medan liberala teoretiker istället ser politikens mål som samförstånd. Det är strävandet efter konsensus som enligt Mouffe skapar antidemokratiska krafter i samhället. Konsensus innebär i den här kontexten inte en överenskommelse eller en brist på konflikt, utan tron på att politik är *en* eftersträvansvärd världsbild och inte dissensus; tanken om att politiken styrs av olika intressen och mål (Ranciére, 2010: 109). Inkapaciteten att bemöta fascismen grundas enligt Mouffe i liberala teoretikers tro på politiken som konfliktlös (2005: 3). Den här studien kommer inte att vidare diskutera Mouffes syn på demokratins grundprinciper eller ägna sig djupgående åt filosofernas övriga perspektiv, men kommer att utgå från den kritik som Zizek, Ranciére och Mouffe har fört mot den liberala bilden av politiken som en samhällelig gemenskap istället för ett uttryck för konflikter (Ranciére, 2010: 103).

3 Diskursanalys

En diskurs är ett bestämt sätt att förstå och prata om världen (Winther Jørgensen och Phillips, 2002: 7). Enligt diskursanalytikern konstrueras och rekonstrueras verkligheten genom språket och därför måste också språket vara utgångspunkten i våra studier, snarare än iakttagelser av verkligheten. Hur ett fenomen *representeras* är för diskursanalytikern mer relevant än hur det faktiskt ser ut (Neumann, 2003: 37).

Diskursanalytiska metoder är svåra att skilja från deras teoretikers syn på forskningen och det är därför högst relevant att min metod inte krockar med min teori. Studien kommer därför att använda sig av Foucault som grundat sin diskursanalys i Gramscis syn på hegemoni. Michel Foucault är berömd för sina studier av relationen mellan makt och kunskap. Dessa två komponenter är enligt Foucault sammanflätade och påverkar hur vi ser på omvärlden (Börjesson, 2003: 36).

3.1 Foucaults diskursbegrepp

Foucaults diskursbegrepp syftar till ”en praktik som frambringar en viss typ av yttranden” (Bergström och Boréus, 2012: 358). Metoderna som Foucault la grunden till lämpar sig för forskning kring ”stora” diskurser där texten används som en del i att upptäcka en större, samhällelig diskurs. Till skillnad från en ”liten diskurs” som undersöks inom en specifik institution eller plats så kopplar den ”stora diskursen” ett fenomen över institutioners gränser och till olika sammanhang (Börjesson och Palmblad, 2007: 14). Foucault menar att det är i språket som våra sociala relationer blottläggs och kategoriserar oss som individer. För att nå kunskap om samhället måste vi förstå de sociala kategorier som diskurser ger upphov till, och som i sin tur skapar institutioner i samhället (Neumann, 2003: 35).

Foucault utgår i sina studier från att ifrågasätta det som har normaliserats och det som ses som avvikande. Genom att blottlägga maktrelationer har han bland annat studerat galenskap, sexualitet och fångvård. Min metod utgår därför från att se på extremism som Foucault såg på galenskap. Precis som Foucault undersökte ”dåren” så kommer jag att diskutera hur extremisten skapats som *det avvikande* och vilka konsekvenser detta får.

För att hitta diskursen kring extremism utgår jag från att hitta dess *representationer* vilka jag hittar genom Foucaults analysmodell, här tagen från *Diskursens ordning*. Jag har medvetet valt en analysmodell med många olika kategorier då jag anser att diskursanalysen kräver ett arbetssätt som är

genomskinligt för att studiens intersubjektivitet ska säkras. Jag anser också att det krävs en redovisning av hela mitt tillvägagångssätt då det annars är svårt att få en överblick över texterna som använts som primärmaterial eftersom många stora dokument används för att ringa in diskursen.

3.1.1 Det manifesta budskapet – synen på vänsterextremism

Utgångspunkten i analysen är att hitta det manifesta budskap som finns i diskursen kring extremism. Detta handlar om att försöka ringa in den bild som förmedlas kring extremism och hur mottagaren uppfattar diskursen. I *Diskursens ordning* beskriver Foucault (1993) hur vi kan närma oss och förstå oss på en diskurs. För att se vilka maktrelationer som finns inom diskursen kommer jag först att se till texternas manifesta budskap.

Jag kommer att undersöka vilka likheter det finns inom de texter som representerar diskursen och försöka se hur den tolkas av mottagaren. På detta sätt kartlägger jag diskursen. Det jag framför allt letar efter är de delar där utredningen uppger sin definition av extremism och extremister.

I min studie kommer vänsterextremisten att undersökas som en *subjektsposition*. Subjektspositioner diskuteras vanligtvis i sociologin och hänvisar till vilka normer, begrepp och regler vi tillskriver en viss roll (Neumann, 2003: 104). Positionerna skapas diskursivt och avgör hur stora handlingsmöjligheter en viss person har (Bergström och Boréus, 2012: 361). Skillnaden mellan en subjektsposition och en roll, exempelvis rollen som lärare eller politiker, är att vi ser positionen i sin sociala kontext. Att se till subjektspositionen i en kontext handlar inte om hur *en* individ blivit behandlad i *en* situation, utan om hur grupper tillskrivs kollektiva egenskaper baserat på stereotyper och fördomar.

3.1.2 Utestängningsprocedurer

I alla diskurser är en sida tongivande medan en annan utesluts (Neumann, 2003: 136-137). Enligt Foucault finns det olika så kallade *inre* och *yttre utestängningsprocedurer* som hindrar alternativa diskurser från att träda fram. Det mest välbekanta sättet att utesluta något ur en diskurs är genom *förbudet*. "Alla vet att man inte får säga allt, att man inte kan tala om vad som helst när som helst och, slutligen att inte vem som helst får tala om vad som helst" (Foucault, 1993: 7). Förbudet syftar alltså till att diskursen är uppbyggd kring att vissa fenomen, uttalanden och subjekt är tabubelagda och därför utesluts (Foucault, 1993: 7-8).

Det andra sättet att stänga ute något ur en diskurs är genom motsättningen mellan *förnuft* och *vansinne*. Proceduren beskrivs också som en uppdelning och ett förkastande. Foucault menar att vi, genom att infantiliserar ena parten gör den till en "dåre" som inte har rätt att uttrycka sig i diskursen. Om ena parten i diskursen anses förnuftig tillskrivs den också rätten att definiera sanningen,

förutom i vissa situationer där dåren mystifieras och antas känna till den absoluta sanningen (Foucault, 1993: 8-9).

Genom att vissa positioner eller sammanhang har tillskrivits auktoritet genom historien skapar de diskurser som inte ifrågasätts och falsifierar det som inte har lika mycket auktoritet. När diskursen reproduceras handlar det dock oftare om *vad som sägs än vem som säger det*. Foucault menade att människans sökande efter en absolut sanning skapar en utestängningsprocedur där yttrandets mening, form, ämne och förhållande till sin referent blir viktigare än vem som gör uttalandet och varför (Foucault, 1993: 12). Denna utestängningsprocedur kallar Foucault för *viljan till sanning* (Foucault, 1993: 11). Att leta efter vad som har auktoritet i diskursen hjälper oss att se vems intresse det representerar och vilka diskurser som får leta sig till alternativa medier.

Viljan till sanning reproduceras också i samhällets institutioner vilket i sin tur ger diskursen ännu mer makt. Den överordnade diskursen tar sig uttryck i de åtgärder som skapas för att hantera subjektpositionen. Ett exempel är hur diskursen kring galenskap har skapat dårhusen och hur dårhusen i sin tur bekräftar att "dåren" är galen.

De inre utestängningsprocedurerna handlar istället om hur diskursen reproducerar sig själv. *Kommentaren* syftar till de yttringar som stärker och repeterar grundberättelsen i diskursen (Foucault, 1993: 16). En inre utestängningsprocedur är också *gallringen av de talande subjekten*. Denna syftar till att individen dels måste inneha vissa kvalifikationer för att få uttala sig, men också att personen i fråga måste underkasta sig ovan nämnda utestängningsprocedurer för att få komma till tals (Foucault, 1993: 26).

3.2 Material

3.2.1 Avgränsning

Eftersom min studie är på jakt efter en generell diskurs måste jag avgränsa mitt material. För att studera vänsterextremism har jag valt att avgränsa mitt material till en femårig tidsperiod, mellan 2009 och 2014, med undantag för en kort historik av hur diskursen sett ut i media tre år innan. Avgränsningen anses lämplig då utredningen som diskuteras nedan baseras på en rapport som kom ut 2009.

Materialet som jag använder diskuterar tre typer av extremism: höger- vänster- och islamistisk extremism. Eftersom min studie vill hitta diskursen kring vänsterextremism så kommer den till viss del behandla högerextremism som en motpol. Studien kommer däremot inte att behandla diskursen kring islamistisk extremism utan är mer intresserad av de ideologiska motsättningar som finns mellan höger och vänster.

Materialets syfte är att presentera diskursen från det Gramsci benämner som det politiska och det civila samhället. För att ringa in dessa två överbyggande strukturer har jag valt att söka material på två vägar. Det första sättet har som syfte att ringa in det politiska samhället och utgår från en utredning om extremism

som regeringen gett olika aktörer i uppdrag att genomföra. Utredningstexter används ofta som representationer för statsmakten inom diskursanalysen (Bergstöm och Boréus, 2012: 382).

Det civila samhället hittar jag istället med hjälp av mediala källor i form av tidningsartiklar. Materialet ska här ses som representationer av diskursen. Undersökningen avser att med hjälp av materialet blottlägga maktpositioner i diskursen snarare än att se de berörda aktörerna som skapare av diskursen.

3.2.2 Tidigare forskning

Sara Vestergren undersökte 2010 i *Vilka är de autonoma? Massmedias bild i relation till gruppernas egen bild* huruvida mediabilden kring den autonoma vänstermiljön skiljde sig från hur personerna i fråga ser på sig själva. Slutsatsen var att aktörernas förhållande var reciprokt. Massmedia använder sig av grupperna för att rapportera om konflikter och våld medan grupperna använder sig av media för att få ut sitt budskap (Vestergren, 2010: 26).

Forum för organisations- och gruppforskning (härefter FOG) släppte 2005 rapporten *Reclaim the streets, en analys av strategiska händelser i samband med olovliga gatumanifestationer*. Rapporten diskuterar processen kring olovliga demonstrationer som antingen en krigsprocess eller en fredsprocess. För att aktörerna poliser/aktivister ska ha fortsatt tilltro till varandra krävs att manifestationen inte blir en krigsprocess. Rapporten beskriver att det som måste undvikas från båda håll är *stereotypisering, kaotisering, provocering* och *ensidig presentation*. Fredsprocessen diskuteras istället som *nyansering* och *avväpnande* (Granström mfl, 2005: 31).

Anna-Lena Lodenius och Magnus Sandelin har båda gett ut böcker om extremism. Sandelin ger 2007 ut boken *Extremister* och Lodenius släpper 2006 *Gatans parlament*. Gemensamt för böckerna är deras sökande efter likheter mellan höger- och vänsterextremism. En bok som försöker nyansera bilden av vänstergrupperingarna är *Svarta block och vita overaller* (Wåg, 2011), en antologi som samlar berättelser om autonoma vänstern ur deras eget perspektiv.

Denna studie kompletterar tidigare forskning genom att kartlägga vad det är som framställs som extremt i diskursen och lyfta synen på vänsterextremismen från associationerna med högerextremismen. Uppsatsen diskuterar hur konstruktionen av en extremist i sig är politisk och utgår från ideologiska itressen.

3.2.3 Regeringens utredning om våldsbejakande extremism

Utredningen består framför allt av fyra texter. BRÅ och Säpo sammanställde 2009 rapporten *Våldsamt politisk extremism – antidemokratiska grupperingar på yttersta höger- och vänsterkanten* efter uppdrag av regeringen. Syftet var att ta kunskapsunderlag för att sedan hitta strategier för att motverka den våldsamma extremismen (BRÅ, 2009).

2011 gav regeringen ut sin *Handlingsplan för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism*. Syftet med handlingsplanen är att öka medvetenheten om de demokratiska värderingarna, upplysa myndigheter om extremism och förhindra individer från att ansluta sig till så kallade våldsbejakande miljöer. Handlingsplanen vill också motverka grogrunderna för det ideologiska våldet och stärka det globala samarbetet kring dessa frågor (Regeringen, 2011: 6-7).

När vi bryr oss är en utredning ”med uppdrag att lämna förslag om ett effektivare arbete för att förebygga våldsbejakande extremism” (SOU 2013:3). Uppdraget har bestått av att ta fram utbildningsmaterial om extremism och att lämna förslag om hur arbetet mot extremism bör se ut.

Rapporten *Våldsbejakande extremism i Sverige – nuläge och tendenser* har haft i uppdrag att uppdatera rapporterna om extremism och beskriva de tendenser inom extremistiska rörelser som de hittat (Ds, 2014)

3.2.4 Nyhetsrapportering 2009-2014

För att analysens validitet ska stärkas har jag valt att komplettera diskursanalysen med en mindre kvantitativ undersökning av hur de begrepp som diskuteras i utredningen använts i media. För att påvisa förändring i diskursen har jag sett till hur begreppen användes tre år innan utredningen startade och fram tills idag. Jag har utgått från de begrepp som handlingsplanen huvudsakligen diskuterar, nämligen *vänsterextremism*, *våldsbejakande* och *radikalisering*. Genom att se huruvida begreppsanvändningen har ökat de senaste åren kan jag se om diskursen har förändrats även utanför regeringens utredning. Genomsökningen av ovan nämnda ord avser endast att räkna antalet gånger orden har uppkommit i svensk dagspress de fem senaste åren i jämförelse med tre år innan utredningen. Resultatet har jag fastställt i en tabell.

Den kvantitativa forskningens brist är dock att den inte säger något om *vad* som diskuteras utan bara *att* det diskuteras. För att sedan få reda på vad som faktiskt sägs i artiklarna har jag valt att se närmare på DN och Svenska Dagbladet, Sveriges två största dagstidningar, och Aftonbladet som är den största kvällstidningen. Urvalet har gjorts för att få en så bred bild som möjligt av diskursen. Svenska dagbladet betecknar sig som ”oberoende moderat”, Dagens nyheter som ”oberoende liberal” och Aftonbladet som ”obunden socialdemokratisk”. Tillsammans representerar de därmed också tre olika ståndpunkter på höger-/vänsterskalan. För att ytterligare avgränsa resultatet så har jag sökt på de artiklar där orden *vänsterextremism* respektive *vänsterextremist* förekommer.

4 Analys

4.1 Vad är vänsterextremism?

Enligt Nationalencyklopedin är *extremism* en ytterlighetsrörelse inom politiken (NE 2014). I utredningen beskrivs extremism istället genom våldsyttningar. I följande sektion kommer jag att analysera definitionen av extremism både från utredningens och subjektspositionens perspektiv.

4.1.1 Det manifesta budskapet

Ska vi se till utredningens presentation av de bakomliggande ideologierna bakom höger- respektive vänsterextremism så är kämpar högerextremisten för en diktaturstat, mot invandrare, icke-vita och HBT-personer. Vänsterextremismen kämpar istället för feminism, HBT-personers och invandrares rättigheter, är emot klasskillnader och auktoritära samhällen och anser att problematiken i samhället ligger i det kapitalistiska systemet (BRÅ, 2009: 31).

Enligt statens utredning *När vi bryr oss – förslag om samverkan och utbildning för att effektivare förebygga våldsbejakande extremism* handlar extremism om ”intolerans mot åsikter och intressen som inte stämmer med de egna” (SOU 2013: 9). Här har det skett en förskjutning av ordet från att handla om ”extrema åsikter” till att handla om ”intolerans mot åsikter och intressen”. BRÅ sammanfattar extremistmiljöerna med att:

Således kan extremistmiljöerna på ett generellt plan beskrivas som ungdomsproteströrelser där historiskt tankegods blandas samman med ungdomskulturers vanliga sociala attribut. Extremistmiljöerna utgör därför inte politiska rörelser i traditionell bemärkelse. I stället består extremistmiljöerna av ett begränsat antal ungdomar som provocerar och attackerar utan någon realistisk politisk målsättning. Sammanhållningen bygger lika mycket på ålder, vänskap, musik och klädstil som på ideologi (BRÅ, 2009: 43-44).

BRÅ menar också i sin rapport att extremism syftar på de *våldsamer* som pågår inom den autonoma miljön och vit makt-miljön (BRÅ, 2009: 21).

Regeringens *handlingsplan för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism* diskuterar tre våldsbejakande extremist-grupper; vit makt-miljön, den autonoma miljön och islamistiska extremister (Regeringen, 2011: 4). Den autonoma miljön tillskrivs på första sidan i handlingsplanen vänsterkanten och vit

makt-miljön beskrivs som dess ideologiska motpol (ibid). Enligt handlingsplanen är gruppernas olika ideologiska bakgrunder till trots likartade sociala företeelser. Handlingsplanen menar att:

Extremistiska rörelser utgår ofta från en svartvit och konspiratorisk världssyn. Konflikten med det omgivande samhället och förhållandet av våld är centralt. Det är i grunden samma sociala mekanismer som motiverar individer att ansluta sig till våldsbejakande extremism, oavsett om det är en rörelse som verkar för ett klasslöst, ett etniskt homogent eller ett islamistiskt samhälle (Regeringen, 2011: 4).

Klasskampen gick från att vara fredlig till att vara våldsam, menar regeringen när de i sin handlingsplan skriver: ”rörelsen delades dock tidigt upp mellan de grupper som förde en politisk kamp inom demokratins ramar och de som ansåg att statsmakten var en del av det klassamhälle som skulle bekämpas“ (Regeringen, 2011: 13).

BRÅ:s rapport räknar upp likheterna mellan extremistmiljöerna. Där betonar de först och främst ett underkännande av demokratin, rättsystemet och dess lagar (BRÅ, 2009: 32). Här finns också likheter i nyhetsrapporteringen kring extremism. Majoriteten av alla artiklar som diskuterat vänsterextremism de senaste fem åren gör det i kontexten höger- och vänsterextremism (Retriever research, 2014). Detta gör att vi associerar rörelserna till varandra.

Gemensamt för de olika texterna är också en direkt koppling mellan extremism och våld. Ordet *våldsbejakande* som hittas på 36 av regeringen handlingsplans 49 sidor specificeras aldrig närmare utan sätts framför ”extremism” (Regeringen, 2011). Ändå är det just det *våldsbejakande* i extremismen som handlingsplanen menar är problemet och hotet mot demokratin (Regeringen, 2011: 16). Till skillnad från exempelvis ordet *våldsbenägen* som direkt stryker under riskfaktorerna i en individs beteende så indikerar våldsbejakande endast på att personen i fråga bejakar våld; något som är svårt att dementera då det syftar på personens avsikter och inte på hans direkta handlingar. Detta skapar en bild av våldet som det huvudsakliga syftet hos grupperingarna (jmf Vestergren, 2010: 9). En sökning på våldsbejaka/-nde i nationalencyklopedin visar att ordet inte existerar. Här finns ingen förklaring till vad våldsbejakande innebär. Sökningen på ordet visar en träff; i beskrivningen av ordet fascism (NE, 2014).

Den autonoma vänstern har själva beskrivit våldet som ett fysiskt självförsvar och ett motstånd mot fascismen (Hann, 2012: 12). Enligt en undersökning som Sara Vestergren gjorde om synen på den autonoma vänstern finns det här en diskrepans mellan hur grupperna själva diskuterar våldet och hur mediabilden framställer dem. Det huvudsakliga syftet med våldet är, enligt grupperna själva, att neutralisera hotet mot arbetarklassen som skapas när fascismen får spelrum (Vestergren, 2010: 15). Den före detta aktivisten Salka Sandén som tidigare varit en del av den autonoma vänstergruppen Antifascistisk Aktion skriver i sin roman:

Antifascistiskt arbete är inte roligt nej, och inte fint. Det är väl ungefär som att gå ut med soporna, det är inte roligt och man blir själv smittad av lukten.

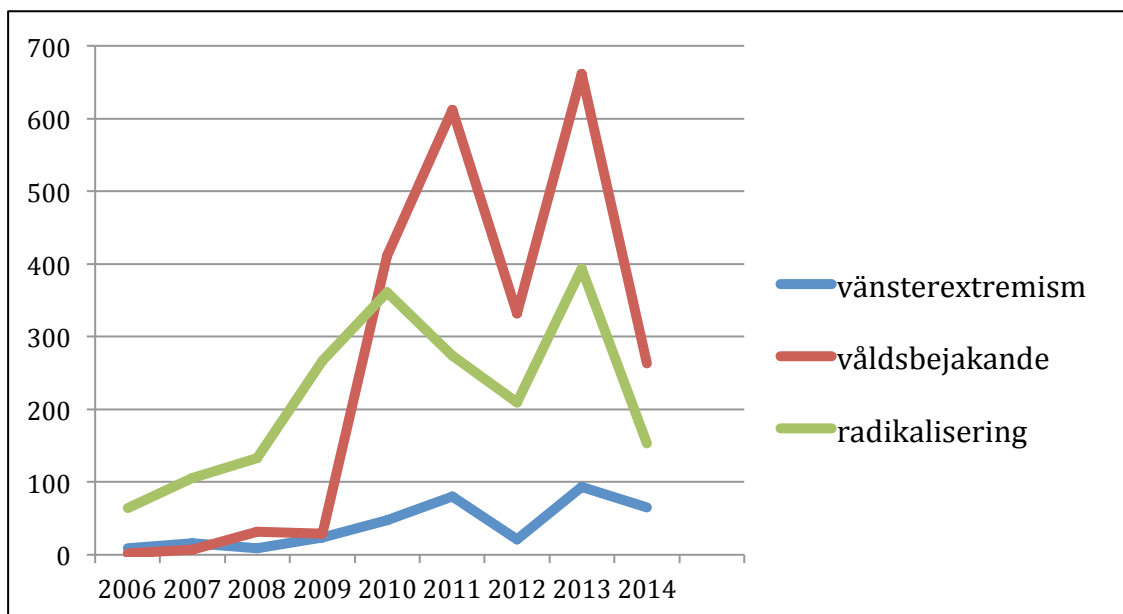
Men skulle man aldrig göra det skulle det till slut inte gå att bo i huset
(Sandén, 2007: 61)

4.1.2 Reproduktion av diskursen

Diskussionen kring vänsterextremism har fått större plats i media sedan utredningen kom ut. Under punkt 4.1.1 fastställdes att vänsterextremism diskuteras som ett *våldsbejakande* fenomen. Under punkt 4.2.1 beskrivs vägen in i extremismen med en *radikalisering* av individen. En sökning i Retriever researchs mediearkiv visar att användningen av orden som beskriver vänsterextremisten i regeringens utredning har ökat markant de senaste åren.

Tabell 1

Användning av orden vänsterextremism, våldsbejakande och radikaliseri ng i svensk tryckt dagspress jan 2006 – maj 2014:

Retriever research 2014-05-11

År 2006 nämndes ordet radikaliseri ng 106 gånger, vänsterextremism 9 gånger och våldsbejakande 2 gånger. 2013 nämns radikaliseri ng 394 gånger, vänsterextremism 93 och våldsbejakande 661 gånger. I år (2014) har orden nämnts 64, 263 respektive 153 gånger bara under de fem första månaderna. Det är fram för allt ordet *våldsbejakande* som tidigare knappt använts i media som idag används flitigt. Hotbilden har enligt utredningen inte förändrats. Enligt Expo så har man noterat att ”extremvänsterns aktivitetsgrad sjunkit drastiskt” (Arpi, 24/5 2011). Förändringen är därmed diskursiv och inte beroende av att våldet eskalerat. På samma sätt har våldsanvändningen tidigare ökat utan att mediabilden förändrats. 2005 rapporterade Säpo om ökad våldsanvändning från Global Intifada, en av grupperna som beskrivs som vänsterextrem i utredningen (Säpo,

2005). Bilden av extremism i media repeteras därmed inte i första hand i samband med ökad våldsanvändning.

Ett sätt att utestänga alternativa tolkningar ur diskursen är genom att diskursen reproducerar sig själv. Genom att kommentarerna till en text överstiger grundtexten så cementeras budskapet i originaltexten. Detta innebär att medias reproduktion av det som sägs i statens utredning till viss del övertar diskursen (Foucault, 1993: 17).

4.1.3 Utestängningsprocedurer

Genom att presentera grupperna som ungdomsproteströrelser utan någon realistisk politisk målsättning och betona attribut som klädstil och musiksmak så avpolitiseras extremismen. Istället för att bemöta gruppernas ideologier presenteras de genom *brist* på ideologi. Beskrivningen reduceras till gruppernas instrumentella aktiviteter, något som tyder på en oförmåga att se till gruppernas identiteter som en del av deras politiska kamp (Mouffe, 2005, 110-111). Gramsci menade att kulturella uttryck inte kan ses som frikopplade från idéer utan att de har en materiell dimension. Det som beskrivs som *brist* på politisk målsättning kan således istället fungera som ett uttryck för det dialektala förhållandet mellan identitet och politik (Boggs, 1976: 37).

Motståndet mot det nuvarande statskicket diskuteras inte i termer av ideologiska motsättningar utan istället som intolerans och extremitet. Här diskuteras gruppernas metoder som det antidemokratiska. Återigen hänvisar utredningen här till det instrumentella i gruppens handlingar snarare än deras idéer. Våldet kan då enkelt avfärdas enligt utestängningsproceduren *förbudet* (Foucault, 1993: 7). Associationen mellan grupperna och våldet gör direkt extremismen till något tabubelagt. Här sker en konnotation där extremism går från att betyda *ytterlighetsrörelse* till att få den mer abstrakta definitionen *våldsbejakande*. Här infinner sig liberalismerna som en mittenposition och gör sig påmind i form av tron på den måttfulla individen som resonerar rationellt innan hen tar ett beslut (Mouffe, 2005: 26).

Gramsci menade att moraliskt och intellektuellt ledarskap kommer innan dominans (Gramsci, 1971: 57). Först neutraliseras politiska ideologier och sedan sker beslut byggda på denna neutralisering. Genom att beskriva vänsterextremister genom deras handlingar legitimeras de åtgärder som presenteras senare i utredningen. Först associeras extremismerna som våldsamma och opolitiska och det sedan formuleras åtgärder efter denna beskrivning. (SOU, 2013: 51).

Det vanligaste i de stora dagstidningarna är att nämna vänsterextremism i samband med högerextremism. Det finns en påtaglig skillnad mellan de beskrivna extremistiska grupperna. Högerextremisten gör motstånd mot människor på grund av deras hudfärg, sexuella läggning eller religiösa tillhörighet. Vänsterextremistens motstånd är baserat på en samhällslik konflikt som är skapad av klassklyftor, rasister eller sexister (BRÅ, 2009: 31). Medan högersidan bygger sin ideologi på ett motstånd mot medfödda egenskaper så agerar vänstersidan från en befintlig konflikt. (Ranciére, 2010: 106). Att säga att extremismerna grundas av

samma saker är därför att säga att det inte finns en samhällelig konflikt (Ranciére, 2010: 103).

Vad de benämner som vänsterterrorism uppkom enligt handlingsplanen i samband med protesterna mot vietnamkriget under 1960-talet och *Röda arméfraktionen* i Tyskland (Regeringen, 2011: 13). Trots att utredningen beskriver hur våldet från vänsterns håll ofta sker i samband med våldsytringar från höger-sidan så ges ingen närmare förklaring till den antifascistiska synen på våld. Våldet har funnits från vänsterhåll sedan den parlamentariska demokratin grundades. I Storbritannien bildades de första antifascistiska organisationerna 1924. Grupperingarna skapades när de menade att hotet mot fascismen ignorerades av landets beslutsfattare och utgick istället från att ett kollektivt, fysiskt motstånd behövdes för att kunna göra motstånd mot fascismen (Hann, 2012: 12). Samtidigt stämmer det att många av de nämnda aktivistgrupperna uppkom relativt sent i Sverige (Wåg, 2011: 11).

Att vänstergrupperingarnas våld är en motreaktion på högergrupperingarnas framfart diskuteras inte närmare. Deras metoder diskuteras inte i förhållande till varandra, utan till det *rationella*. Synen från på våldet från vänsterns sida är att det är ett svar på en konflikt som finns i samhället. Subjektifieringen av grupperna efter deras extremism kan ses som motsatsen (SOU, 2013: 48). Istället för att identifiera att gruppen agerar utifrån en konflikt så diskuteras extremismen som ett uppbrott med den konsensus som råder (Ranciére, 2010: 109). Ytringarna ses oavsett ideologisk bakgrund som oberoende av det politiska klimatet i landet och beskrivs i DN med att ”hatet, extremismen och intoleransen är ovanliga organismer eftersom de växer bäst i vakuum.” (DN, 24/7 2011).

Sammanfattningsvis ger utredningen uttryck för en avpolitisering av fenomenet extremism. Utestängningsprocedurerna sker här genom *förbudet* där associationerna främst går till gruppernas våldsytringar och därmed ses som tabubelagda. Repetitionen i media stärker diskursens omfattning i form av *kommentaren* till grundrepresentationen. Extremismen ses ur ett instrumentellt perspektiv på politik där våldsytringar inte diskuteras ideologiskt utan som slumpmässiga dåd utförda av ungdomar. Diskussionen kring våld utgår från ett rationellt perspektiv där våldet diskuteras som ett skapande av en konflikt istället för en reaktion på en existerande konflikt. Genom att bunta ihop högerextremism med vänsterextremism utesluter diskursen en längre historisk bakgrund till vart ifrån våldet kommer.

4.2 Vem är vänsterextremist?

Den här sektionen kommer att fastställa subjektpositionen i diskursen som här tolkas som *vänsterextremisten*. En *extremist* är enligt NE ”en person med extrema åsikter” (ibid). Sektionen fokuserar på det direkta budskapet kring hur folk blir extremister som finns i materialet. Vidare diskuteras vad som utelämnas i diskursen och hur en alternativ tolkning av extremistens subjektposition kan formuleras.

4.2.1 Det manifesta budskapet

”Hur tänker extremister? Hur ser de på världen och sig själva? Vad är de för och vad är de emot, vilka målar de upp som vänner och fiender?”. Så inleds BRÅ:s rapport *Våldsamt politisk extremism – Antidemokratiska grupperingar på yttersta höger – och vänsterkanten* (BRÅ, 2009: 6). Redan i inledningen blir vi införstådda i tanken att extremister bör bemötas på samma sätt oavsett ideologi. Vidare beskrivs likheter och skillnader mellan grupperingarna. BRÅ diskuterar olika vägar in i extremismen, vilken socioekonomisk bakgrund extremisterna har och vilka brott som begås av de olika extremistiska grupperna.

Det manifesta budskapet kring vad vänsterextremism innebär har gett oss en insyn i hur utredningen ser på vänsterextremisten. En vänsterextremist tar till våld istället för dialog och är därför antidemokratisk. BRÅ skriver i sin rapport att vänsterextremisten är emot fascism i alla dess former och ser polisen som nationalstatens väktare. Vänsterextremisten föraktar nazister, myndighetspersoner och poliser och väljer att slå tillbaka mot högerextrema krafter (BRÅ, 2009: 11).

Extremister kommer enligt utredningen från konfliktfyllda och socialt svaga hemförhållande (Regeringen, 2011: 17). Den sociala dynamiken i grupperingarna är avgörande för vem som ansluter sig. Säpo menar också att vissa individer kan “ha utvecklat en ideologisk övertygelse innan de går in i gruppen medan andra stärks i en svartvit och dogmatisk världsbild genom tillhörigheten till gruppen” (ibid). Ideologin får underordnad betydelse och verkar i handlingsplanen vara något som vissa tagit till sig, men har inte avgörande betydelse för engagemanget i grupper.

Handlingsplanen beskriver vägen in i extremismen genom *radikalisering* – när en individ går från att inte använda våld till att ta ställning för våld. När en individ istället slutar att använda sig av våld kallas processen avradikalisering. Enligt utredningen finns det fyra vägar in i radikaliseringsprocessen; familjens, kontaktssökarens, grubblarens och utagerarens väg.

Rapporten ifrågasätter sin statistiska syn på vem som är vänsterextremist men menar ändå att det är möjligt att hitta vissa idealtyper som blir extremister. Den första typen är *utageraren*; ”i bakgrunden finns sociala eller psykologiska orsaker som gör att de blir utagerande och bryter mot samhällets regler och normer för att få uppmärksamhet, söka spänning eller skapa sig en identitet (BRÅ, 2009: 146)”. Den som istället radikaliseras för att hen har svårt att hitta sin plats i samhället och istället vänder sig inåt kallas för *grubblaren* (Ds, 2014: 48).

Familjens väg går den som bygger vidare på radikala idéer som finns i närmiljön och slutligen finns *kontaktsökarens väg*. Den sistnämnda dras till en grupp för att hen har ett behov av närhet och “antingen önskar en närmare relation med en viss person som ingår i extremistisk grupp och därför närmar sig i gruppen eller att kontaktsökaren attraheras av den sociala gemenskap som finns i gruppen” (Ds, 2014: 49). Trots att rapporten ifrågasätter sina idealtyper så ligger de till grunden för de åtgärder som diskuteras i utredningen; “redogörelsen för vanliga vägar till radikalisering illustrerar att ideologi har en mindre framträdande betydelse för personers radikalisering, och att sociala aspekter är mycket mer betydelsefulla” (Ds, 2014: 56).

Magnus Sandelin beskriver i boken *Extremister* de beskrivna autonoma miljöerna som "en liten bubbelvärld som lätt kan förvränga huvudet på en person som är lite labil" (Sandelin, 2007: 109). Sandelin beskriver sedan vägen in i extremismen med att "själv tror jag det handlar om flathet från föräldrarna såväl som från omgivningen" (Sandelin, 2007: 110).

Extremism reduceras många gånger till ett psykologiskt problem. Efter Anders Behring Breiviks attack i Utøya skriver fyra forskare i psykologi och kriminologi i Aftonbladet att "höger- eller vänsterextrem är ointressant, han har ställt sig utanför det demokratiska samhället" (Sarnecki mfl, 24/7 2011). Här reproduceras bilden av att ideologi är oviktigt i sammanhanget. Genom att psykologerna diskuterar Behring Breiviks fall med att det "är en kombination av personliga egenskaper och en stark övertygelse som gör att sånt här händer. Man måste ha en psykologisk störning för att begå den här typen av dåd" (ibid) och sedan likställer det med vänsterextremistiska metoder så bekräftar media bilden av att det sociala är överordnat och frikopplat det ideologiska.

Oavsett ideologisk tillhörighet finns stora likheter avseende hur och varför personer genomgår en radikaliseringsprocess. Likheterna syns hos personer som radikaliserats inom olika ideologiska sammanhang, både politiska och religiösa, och har ofta känslomässiga orsaker. (Ds, 2014: 45)

Subjektpositionen diskuteras här från ett externt perspektiv, då grupperna själva menar annorlunda. I en intervju med en autonom vänstergrupp säger de:

Vi är en politisk organisation som pysslar med politik. Inte en social grupp eller något liknande (Vestergren, 2010: 12).

Utredningen ser extremisten som en sökande person som vill hitta ett sammanhang och är i behov av närhet, är utagerande eller vill hitta sig själv. Individens ideologiska perspektiv är underordnat ett psykologiskt eller socialt problem som ligger till grund för radikaliseringsprocessen (BRÅ, 2009: 146-150).

4.2.2 Utestängningsprocedurer

Hos den autonoma vänstern själva finns ett stort missnöje med hur samhället ser ut idag, då de menar att det missgynnar arbetarklassen. Trots att vi har politiska demokratiska institutioner så menar den autonoma vänstern att vi är så långt ifrån en ekonomisk demokrati att samhället inte kan ses som demokratiskt (Vestergren, 2010: 11).

Genom att avpolitisera den autonoma vänsterns kamp och prata om den som ett socialt problem så behöver utredningen inte heller bemöta det missnöje som den autonoma vänstern ger uttryck för. Detta ger i sin tur uttryck för att synen på grupperingarna fått hegemonisk status, då det blir ett sätt att stoppa revolutionära krafter (Gramsci, 1971: 377).

Uttalandena om vänsterextremism i utredningen förklarar extremism som ett socialt problem snarare än ett ideologiskt. Subjektet presenteras utanför ett större samhälleligt eller historiskt sammanhang. Att särskilja ett socialt problem från ett ideologiskt är inte en särskiljning som är neutral. Beskrivningen av handlingar utförda för handlingens egen skull, frikopplade från sin ideologiska kontext är ett liberalt sätt att avpolitiserat en handling (Gramsci, 1971: 147). Medan motståndet hos en grupp mycket väl kan ses utgå från deras privata situation så menar utredningen istället att det sociala sker frikopplat det politiska.

Genom att psykologisera problemet delas subjekten upp mellan "den förnuftiga" och "den vansinniga". Extremisten infantiliseras genom att diskuteras som ett psykosocialt problem och får på det här sättet svårare att göra sin röst hörd. Det rationella, förnuftiga blir en liberal mittenposition som tros sitta på vetenskapen om allas väl, medan extremister åt båda hållen avfärdas som dårar (jmf Mouffe, 2005: 25).

Det sökande som beskriver extremisterna i utredningen står också i motsatsförhållande till det rationella. Genom att se på individen som någon som föregås av förnuftiga tankar kring varför hen utför en handling och vilka konsekvenser dessa kommer få, en tanke som Hobbes introducerade, så kan tvivlet hos extremisten avfärdas (Hobbes, 2004: 78). Här förutsätts människan utgå från ett rationellt individualistiskt perspektiv vilket står i motsättning till grubblarens tvivel (Mouffe, 2005: 50).

Stereotypiseringen lägger grunden till en gallring av de talande subjekten. När extremisten beskrivs som förvirrad, sökande och opolitisk besitter hen inte de kvalifikationer som de talande subjekten ska ha. Detta beskrivs vidare i punkt 4.3.

Aktivisternas socioekonomiska bakgrund kan mycket väl vara grunden till deras ideologiska ståndpunkter. Här finns en oförståelse för viljan att förändra utifrån sina egna livserfarenheter; människans handlingar ses istället tagna ur sin kontext (jmf Gramsci, 1971: 147). Här ser vi det moraliska/intellektuella ledarskap som ideologi kan ge uttryck för. Det civila samhället som tar sig uttryck i normer, värderingar och attityder i privatlivet ses här lösgjorda från det politiska samhället (Gramsci, 1971: 160).

Utestängningsprocedurerna kring subjektspositionen kan sammanfattas med uppdelningen och förkastandet mellan "den förnuftiga" och "den vansinniga". Synen på extremism som ett psykosocialt problem gör att de berörda subjekten inte får komma till tals och att deras ideologier avfärdas. Perspektivet visar på ett liberalt sätt att diskutera politik där människan antas vara rationell. Bristen på förståelse för alternativa infallsvinklar visar på ett moraliskt och intellektuellt ledarskap där den rationella diskursen får definiera vem som är extrem.

4.3 Vem får prata om vänsterextremism?

Reproduktionen av diskursen i media som bevisades under punkt 4.1.3 säger lite om vem som sagt vad i vilka tidningar. Följande sektion diskuterar vilka

kvalifikationer som man måste ha för att få uttala sig om extremism och inom vilka tidningar diskursen formas.

4.3.1 Media och experter

För att påvisa att något har hegemonisk status i media krävs det att alternativa versioner av sanningen är tvungna att söka sig till alternativa medier (Jones, 2006: 70). Motståndet mot vad som sägs i media om vänsterextremister hittas idag främst hos vänsterorienterade tidskrifter och forum på internet. Hemsidor som har kritiserat regeringens utredning är bland annat *Motkraft*, en plattform på internet för den utomparlamentariska vänstern, och tidningen *Arbetaren*.

Även aftonbladet har stundtals kritiserat regeringens utredning om våldsbejakande extremism. Petter Larson skriver i ett flertal artiklar om det farliga i att bunta ihop olika former av extremism. I en artikel från 2013 skriver han:

Extremvänstern är alltså - enligt statsmaktens egna beskrivningar - extremistiskt mycket emot rasism, nazism och sexism. Man är extremister i sitt motstånd mot miljöförstöring och djurplågeri, och extremt mycket för demokrati och jämställdhet. Så ser de ungdomar ut som staten vill ska ändra åsikt (Larson, 16/12, 2013).

Aftonbladet ställer sig lite mer tvivlande än SVD och DN inför avståndstagandet från det politiska våldet, men intar en position där de fördömer våldet med hjälp av att särskilja de våldsamma extremisterna från ”vanliga” vänsterextremister. Ovan nämnda Larson beskriver hur våldsamma antifascister förstör för resten av den vänsteraktivistiska miljön genom att attackera nazister:

Men priset är skyhögt. Det betalas av alla andra antifascister. För plötsligt bekräftar RF de liberala kålsuparteoretiker, som i årtal felaktigt försökt jämställa antifascism med fascism, vänsterextremism med högerextremism (Larson, 9/8 2013).

Det finns här en skillnad mellan hur liberala och moderata medier pratar om extremism mot ovan citerade socialdemokratiska tidning. SVD och DN skriver om vänsterextremism som ett generellt begrepp, där de ifrågasätter varför vänstern inte kritiseras mer, medan den oberoende socialdemokratiska sidan istället försöker skilja *bra* extremister från *dåliga*.

DN beskriver miljöerna genom ett särskiljande från allmänheten. ”Mest lidande av de små minoriteternas våldsamma extremism blir den stora fredliga majoriteten” (DN 17/12 2013). En annan ledare menar att extremismen besegras genom att vi utövar våra demokratiska rättigheter. Våldsverkarna ses som demokratins motpol:

Ändå kan vi besegra dem. Vi gör det varje dag. Varje gång vi uttrycker vår åsikt, organiserar ett möte, skriver ett brev till en politiker, röstar i ett val,

skriver på en namnlista. Det är små segrar för öppenheten och demokratin. Men segrar likafullt (DN, 24/7 2011).

SVD skriver ”Hur kommer det sig att våldsdåd och extremism från vänsterhåll inte skapar skarpare reaktioner?” (Arpi, 29/9 2013). Tidningen låter snarlik regeringens utredning när de i en artikel skriver:

I den här bemärkelsen är extremistmiljöerna alltså som vilken ungdomssubkultur som helst. De samlar ett begränsat antal ungdomar, inte bara kring en ideologi, utan sammanhållningen bygger lika mycket på ålder, vänskap, musik och klädstil. Spridningen av subkulturerna sker både via privata nätverk och genom de nätverk som massmedierna utgör (SVD, 24/5 2011).

Flera gånger ifrågasätts det varför vänsterkantens våldsbrott inte ses som lika allvarliga som högerkantens. Diskussionen förekommer i alla undersökta dagstidningar (Retriever research, 2014).

Det finns bara ett rimligt svar. Politiskt våld är alltid fel i en demokrati. Den som går till fysiskt angrepp mot den andre ger samtidigt den andre en ursäkt för sitt eget våld (DN, 17/12 2013).

Nyhetsrapporteringen kring den autonoma vänstern beskriver i flera fall hur vänsterextremister attackerar utan att specificera vilken grupp som utfört handlingen eller vilka bakomliggande orsaker som kan tänkas finnas. Detta förstärker bilden av våldet som syfteslöst (Vestergren, 2010: 9)

Avpolitiseringsen i utredningen har kritiserats internt från de experter som uttalat sig om extremism. SOU:s utredning använder sig av bland annat experterna Helene Löow (docent), Daniel Poohl (stiftelsen expo) och Christer Mattson (enhetschef Kungälv kommun). När utredningen publicerats kritiserade experterna hur deras kunskap använts:

Just därför är det också viktigt att påpeka att vår kritik handlar om hur den våldsbejakande högerextremismen ska förebyggas, det är det område som vi kan. Och det ger oss inte automatiskt insikter om våldsbejakande vänsterextremism eller våldsbejakande islamism (Löow, mfl, 2013)

Journalisternas expertis i diskursen begränsas inte till massmedia, utan hittas i utredningen. Anna-Lena Lodenius, författare till boken *gatans parlament* och Magnus Sandelin som skrivit *extremister* presenteras som experter i den statliga utredningen om våldsbejakande extremism (SOU, 2013: 3). Enligt regeringens hemsida ska de tillsammans med ovan nämnda Poohl och Mattson och två experter till representera ”det civila samhället” i utredningen (Regeringen, 2012).

Sandelins bok kom ut 2007 och drivs av tesen att olika extremistiska grupper har fler beröringspunkter än man tror. Boken beskriver, till stor del ur ett

psykologiskt perspektiv, tre uppmärksammade våldsdåd som kommer från olika politiska grupper. Även *gatans parlament* är en undersökning av hur extremisten *tänker* och en beskrivning av likheterna mellan höger- och vänsterextremister (Lodenius, 2006)

4.3.2 Utestängningsprocedurer

Att experterna använts på ett önskvärt sätt vittnar om det intellektuella ledarskap som finns i diskursen. Auktoriteten kommer från vad som sägs och i vilket sammanhang det sägs snarare än vem som säger det (Foucault, 1993: 12). Bland den media som undersökts diskuteras vänsterextremism precis som i utredningen som ett hot som inte tidigare tagits på tillräckligt stort allvar. Här sker en gallring av de talande subjekten. Kvalifikationerna experterna måste inneha för att få uttala sig är kunskap om ämnet, samtidigt måste de underkasta sig diskursen för att få delta i samtalet (Foucault, 1993: 26).

BRÅ säger i sin rapport att en nyanserad mediabild är en av grundpelarna till att motverka att det extremistiska våldet eskalerar. För att folk inte ska få en ensidig presentation av ett fenomen krävs det att många gruppers perspektiv lyfts fram och diskuteras. Massmedia måste problematisera vilken bild de ger till allmänheten och se till att olika gruppers intressen lyfts fram (FOG, 2005: 31).

Trots viss nyansering i svensk tryckt dagspress så beskrivs fenomenet extremism ensidigt. Problematiseringen av mediabilden hittas främst i alternativa medier som är svårtillgängliga för allmänheten då de riktar sig specifikt till vänstergrupperingar. Här sker en uppdelning och ett förkastande mellan ”den rätta diskursen” och ”den alternativa diskursen”. Vänsterextremisten har med hjälp av ovan nämnda utslutningsprocedurer framställts som den vansinniga i diskursen (se punkt 4.2.2). Genom att likställa fascism och antifascism, betona våldet i diskursen och gestalta problematiken som psykosocial så har diskursen utslutit vänsterextremistens tolkning ur de medier som når allmänheten.

I medierapporteringen kring våldet diskuteras handlingarna tagna ur sin kontext. ”Av allt att döma sker attackerna provocerat” menar Aftonbladet (Larson, 9/8 2013). Detta förstärker bilden av extremismen som ett *skapande* av konflikt istället för en reaktion på en samhällelig konflikt. Medierapporteringen ger uttryck för den harmoniska syn på politiken som finns hos liberalismen (Mouffe, 2005: 25). Politikens väsen är här konsensus och inte det som Rancière uttrycker som *dissensus*: erkännandet av två världar i en (Rancière, 2010: 105).

Uteslutningsproceduren bygger på en vilja till sanning, där förhållandet till yttrandet och yttrandets form blir mer relevant än vem som säger det och varför (Foucault, 1993: 11). Experterna har tillfrågats i form av sin intellektuella position men övergår här istället till att bli vad Gramsci kallar *organiskt intellektuella*, då deras idéer används till att stärka den tes om extremism som framhålls i resten av utredningen (Gramsci, 1971: 3).

Idéerna som presenteras kan inte ses som spontana yttringar utan utgår alltid från en ideologisk formation (Gramsci, 1971: 193). Experternas teser om likheterna mellan höger- och vänsterextremism ligger till grunden för deras

medverkan i utredningen. Auktoriteten i diskursen reproduceras därmed så att de som har en idé om hur vi bör se på extremism blir experter. Här finns en grunddiskurs representerad i utredningen som repeteras vilket cementerar diskursen (Foucault, 1993: 12).

Sammanfattningsvis kan subjekten som uttalar sig förstås enligt ett moraliskt/intellektuellt ledarskap där deras *idéer* är överordnade den relation de har till ämnet till diskursen. Den främsta utestängningsproceduren är här *viljan till sanning*, där experterna i diskursen kan förstås genom vad det säger snarare än vem som säger det. Precis som i utredningen ger mediabilden uttryck för en tro på politiken som en gemenskap.

Genom att media repeterar budskapet som utredningen framhåller sprids det till allmänheten och ger en ensidig presentation av fenomenet. Alternativa tolkningar får leta sig till alternativa kanaler; något som vittnar om att diskursen fått hegemonisk status.

4.4 Vilka konsekvenser diskuteras?

Förutom det ledarskap som utövas i form av samtycke så krävs det direkta disciplinerade åtgärder från statsapparaten för att ett fenomen ska få hegemonisk status (Gramsci, 1971: 12). Tvånget fungerar dels som en livlina; ett sätt att utöva makt när samtycket inte längre existerar, och dels som ett sätt att förstärka samtycket då åtgärderna i sig skapar samtycke. Denna sektion kommer att diskutera vilka åtgärder som diskuteras för att få bukt med extremismen.

4.4.1 Åtgärder

Utredningens mål har varit att bygga upp en verksamhet som inte tidigare funnits i Sverige (SOU 2013: 27). Sverige har länge haft en avhopparverksamhet för högerextremister hos bland annat organisationen Exit, men vill nu bredda verksamheten till alla nämnda extremistgrupper.

Det uppdrag inom vilket den statliga utredningen, BRÅ:s rapport, regeringens handlingsplan och departementsserien skrivits har som gemensam nämnare att de till viss del institutionaliserar politiska åsikter. ”Arbetet med att förebygga att unga människor dras in i våldsbejakande extremism är i grunden en aspekt av det generella samhällsuppdraget att förebygga brott”, skriver SOU kring hur våldsbejakande extremism ska förebyggas (2013: 22).

Strategin för att undvika att tidigare nämnda riskgrupper träder in i extremistmiljöer är tidig identifiering. Rapporten menar att det är viktigt att upptäcka i ett tidigt skede vilka som ligger i riskzonen för att blir extremister (BRÅ, 2009: 150). Identifieringen kan enligt rapporten hänvisas till att ungdomen byter klädstil, börjar bära vissa attribut och uttrycker radikala åsikter (BRÅ, 2009: 149).

Ett förslag som ges i utredningen är att ha så kallade *bekymringssamtal* med människor som polisen anser ligger i riskzonen för att bli extremister. Utredningen har tidigare tydliggjort att det är våldet och inte åsikterna som åsyftas i utredningen (Ds, 2014: 23). De betonar att "... det är möjligt att vara radikal och vilja förändra samhället väldigt mycket, utan att vara anhängare av våldsbejakande extremism" (SOU 2013: 9). Här sker dock en förändring, där extremisten ska identifieras innan sina våldshandlingar. Bekymringssamtalet ska bland annat kartlägga personens livssituation (SOU, 2013: 100). Syftet förklaras med att:

Samtalsmodellens kartläggning ställer också en "diagnos" i dialog med barnet/ungdomen som analyserar situationen och identifierar vilka ytterligare insatser som kan krävas. Det kan handla om enskild eller familjeterapi, behandling relaterad till en särskild diagnos eller missbruksproblem eller särskilt stöd i form av till exempel en mentor (SOU, 2013:100).

Motiveringssamtal är en annan åtgärd som diskuteras. Samtalet är menat som en motivation för individen att tänka om och hitta motivation att förändras (ibid). Utredningen menar att det är "... viktigt att i samtal identifiera tvivlet hos en ung individ med riskbeteende. Tvivlet kan innebära en öppning för att tänka och välja annorlunda" (SOU, 2013:104).

En annan av handlingsplanens föreslagna åtgärder mot våldsbejakande extremism är att "öka medvetenheten om de demokratiska värderingarna" (Regeringen, 2011: 8). Vidare beskrivs tillvägagångssätt att öka valdeltagandet och behovet av att stärka ungdomars demokratiska värderingar, samt att förhindra ungdomar från att ansluta sig till antidemokratiska miljöer. Här förutsätts att vänsterns såväl som högerens problematik är ett demokratiskt underskott där ett upplysande är lösningen.

Demokratimodellen som regeringen målar upp i sin handlingsplan är en liberal syn på demokrati (Gramsci, 1971, 192-193). Handlingsplanen vittnar om konsensus kring vad som är demokratiskt, nämligen rösträtt, demokratifrämjande insatser inom kulturen och det civila samhället, skolans demokratiuppdrag, skyddandet av de mänskliga rättigheterna och minskat utanförskap bland utrikes födda ungdomar (Regeringen, 2011: 22-28).

4.4.2 Utestängningsprocedurer:

Utredningen beskriver missnöjet inför det rådande styrelseskicket och hur motståndet inte respekterar de spelregler som finns i dagens demokrati. Genom att lämna diskussionen kring *hur* vi definierar demokrati och istället beskriva demokrati som något statiskt så får den beskrivna demokratimodellen hegemonisk status. Demokratiperspektivet hänvisar till ett slags "sunt förnuft" där begreppet inte utreds enligt de idéer som ligger bakom. Istället för att se demokrati som ett begrepp inom vilket det finns politiska motsättningar cementerar utredningen vad som är demokratiskt. Konflikter som inte får plats i detta perspektiv blir

antidemokratiska. Våldsbejakande extremism borde enligt rapporten inte existera i ett demokratiskt samhälle som menar att ”en väl fungerande demokrati är det främsta skyddet mot extremism” (Regeringen, 2011: 18).

Liberalismens tro på allas lika möjligheter gör att valet ses som den yttersta formen av demokrati, där alla har en röst var och kan handla förnuftigt (Müller och Meyer, 2010: 1066). Denna statiska syn på demokrati utesluter tanken på att politiska idéer är något som formas i relation till andra. Röstlängden som demokratisk idé kan hänvisas till en tro på att jämlikhet ligger i att alla har samma instrumentella förutsättningar, något som den autonoma vänstern här menar att vi inte har (Gramsci, 1971: 192-193).

Tanken om ett demokratiskt upplysande handlar om att försöka synliggöra en politisk gemenskap som extremisten inte ser. Istället för att se till olikheterna hos demokratiska medborgare försöker man tvinga fram konsensus hos individen (Ranciére, 2010: 106).

Politikens egenvärde kan här, från ett antagonistiskt perspektiv, ses försvinna (Ranciére, 2010: 97). Den demokrati som vi ska värna om ifrågasätts inte utan ses som förnuftig och objektivt försvarbar. Demokratimodellen har här fått hegemonisk status. Därför behöver inte heller utredningens avsändare stå till svars för sitt eget politiska perspektiv, då det ses som ”sunt förnuft” (Gramsci, 1971: 12).

Mouffe menar istället att det är denna strävan efter konsensus som är det farliga för demokratin. Synen på demokratin som oföränderlig skapar en politisk apati, där folk har svårt att identifiera sig med demokratin och därför söker sig till antidemokratiska sammanhang (Mouffe, 2005: 6). Demokratin måste ses som en föränderlig process och inte som ett redan existerande fenomen (ibid).

Här blir uteslutningsprocedurerna som tydligast. Genom att identifiera folk genom att se till deras åsikter utesluts dem genom förbudet. Åsikter blir tabubelagda och samtalsledaren ska från detta identifiera en individ som uttryckt något som alla vet att man inte får säga (Foucault, 1993: 7). Här sker också ett förkastande av vissa åsikter. Tanken om att varje handling föregås av förnuftet, gör att det beskrivna tvivlet hos extremisten blir till något vansinnigt som måste diagnosticeras (Hobbes, 2004: 78). Personen som tar avstånd från de vansinniga åsikterna blir istället hegemonisk.

Då åtgärderna syftar till att identifiera och rehabilitera enskilda individer så är de enligt Zizek postpolitiska till sin natur (2010: 65). Genom att identifiera de problem som finns inom olika grupper och sedan försöka hitta åtgärder som ska ställa det specifika problemet till rätta så *erkänner* de gruppen, men *avpolitiserar* samtidigt gruppens ideologi (Zizek, 2010: 65). En individ kan exempelvis ge uttryck för ovan nämnda extremism för att hen är en del av ett större politiskt sammanhang.

Den tidiga identifieringen är en ideologisk kontroll över subjektets vardagsliv (Boggs, 1976: 38). Genom att åtgärderna anpassas till att identifiera en orätt hos *en* individ ignoreras de strukturella orsaker som gör att personen hänger sig åt en politisk ideologi (Zizek, 2010: 65). Således är utredningens metoder mot våldsbejakande extremism uppbyggda efter en syn på politiska problem som individuella snarare än kollektiva. Genom att ta till olika psykologiska/sociala och

rättsliga åtgärder för ett politiskt problem så erkänner man inte ideologin bakom handlandet (Gramsci, 1971: 160).

Ett exempel är ovan nämnda bekymringssamtal. Genom att identifiera en individ och sedan försöka lösa *individens* påstådda problem så ignorerar man att individen är delaktig i ett större kollektivt sammanhang. Ett annat exempel är motiveringssamtalet som bygger på att det finns ett rätt och ett fel sätt att vara. Samtalen är den tydliga dominansen i utredningen. Här dominerar samtalsledaren genom att åsikterna som strider mot vad som anses vara politiskt neutralt får direkta konsekvenser. Samtidigt kan samtalen förstås som ett moraliskt/intellektuellt ledarskap där målet är extremistens samtycke.

Sammanfattningsvis kan samtalen ses som ett uttryck för det politiska samhällets disciplinerande åtgärder. Åtgärderna förutsätter att det finns konsensus kring vad som är demokratiskt. Samtalen genomsyras av en liberal tro på politiken som gemenskap och går emot tanken om politikens antagonism.

5 Slutsatser

Det som får hegemonisk status i konstruktionen av vänsterextremism är tron på den rationella människan. Diskursen kring vänsterextremism har inte bara skapat en extremist, utan också en politiskt neutral mittenposition. Makten ligger således inte bara i den direkta disciplineringen av den som gör motstånd, utan också i att få definiera det politiska. Hegemonin skapar en ideologisk sida som anses förnuftig och en som ses som avvikande och extrem.

Diskursen betonar främst våldet hos vänsterextremisten och inte det politiska sammanhang inom vilket subjektet verkar. Det fokus som ligger på våldet i diskursen vittnar om ett instrumentellt perspektiv på politik där man ser på handlingar som utförda för handlingens skull. Konsekvenserna av den instrumentella synen på politik är den disciplinering i form av bekymrings- och motiveringssamtal som diskuteras. Det politiska tvivlet förhindras här av tron på politiken som en samhällelig gemenskap.

Åtgärderna vittnar om en syn på individen som det politiska subjektet. Då utredningen diskuterar extremisten som ett psykiskt eller socialt problem så skapas en bild av subjektetspositionen som irrationell. Det politiska samhället frikopplas från individens sociala situation. Det missnöje som hittas hos extremisten diskuteras ur ett postpolitiskt perspektiv där vi ser ett erkännande av individen men inte av ideologin bakom handlandet.

Experterna som uttalat sig om extremism representerar många gånger en idé om extremism istället för en yrkesposition. Genom att presentera idén om politik som en självklarhet, istället för att diskutera olika infallsvinklar, så ger även mediabilden en ensidig presentation av fenomenet.

Utredningen förklarar extremismen som ett skapande av en konflikt. Här buntas konflikten ihop till ett avståndstagande från demokratin, både från vänster- och högersidan, istället för att se vad respektive ideologi ligger i konflikt med. Liberalismen hamnar i politikens mittfåra, medan motståndet mot denna demokratimodell diskuteras som antidemokratiskt. En politisk strävan efter konsensus presenteras här som det förnuftiga.

Ett erkännande av Ranciéres *dissensus* skulle inte innebära ett bejakande av högersidans antidemokratiska världsbild. Högerextremism utgår inte från en politisk konflikt utan från ett motstånd mot medfödda egenskaper. Det som beskrivs som vänsterextremism utgår istället från en värdekonflikt där olika subjekt har olika mycket makt beroende på vilken klass, vilket kön eller vilken etnicitet de tillhör. Således ogiltigförklarar den autonoma vänstern inte demokrati i sin vida mening, utan den samhälleliga gemenskapen som yttersta mål för politiken.

Demokrati kommer alltid att definieras olika beroende på vem du frågar. När en avvikande syn på demokrati anses antidemokratisk så är riskerna större att människor hamnar i konflikt med den rådande demokratimodellen. Regeringens handlingsplan ämnar värna om demokratin men inkluderar inte alternativa synsätt i sitt demokratiska perspektiv. Således värnar inte diskursen om demokratin – utan om liberalismen.

6 Referenser

Bibliografi

- Bergström och Boréus, 2012, *Textens mening och makt*, Uppl: 3:2, Lund: Studentlitteratur AB
- Boggs, Carl, 1976, *Gramscis Marxism*, London: Pluton press
- Brottsförebyggande rådet & Säkerhetspolisen, 2009, *Våldsamt politisk extremism. Antidemokratiska grupperingar på yttersta höger- och vänsterkanten*. Rapport 2009:15. Stockholm: Brottsförebyggande rådet
- Börjesson, Mats, 2003. *Diskurser och konstruktioner – En sorts metodbok*. Lund: Studentlitteratur AB
- Börjesson, Mats och Eva Palmblad, 2007, *Diskursanalys i praktiken*, Uppl. 1:2, Malmö: Liber
- Ds, 2014, *Våldsbejakande extremism i Sverige – nuläge och tendenser*, 2014:4, <http://www.regeringen.se/sb/d/13872/a/232873>, Stockholm: Justitiedepartementet
- Foucault, Michel, 1993, *Diskursens ordning*, Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag
- Goldmann, Kjell, 2013, *15 politiska begrepp*, Lund: Studentlitteratur AB
- Gramsci, Antonio, 1971, *Selections from the prison notebooks*, i översättning av Hoare, Quintin och Nowell Smith, Geoffrey, London: Lawrence & Wishart
- Granström, Kjell, Gunilla Guvå, Ingrid Hylander och Michael Rosander, 2005, *Reclaim the streets, en analys av strategiska händelser i samband med olovliga gatumanifestationer*, FOG-rapport, nr 52
- Hann, David, 2013, *Physical resistance – a hundred years of anti fascism*, Winchester: Zero books
- Hobbes, Thomas, 2004, *Leviathan*, i översättning av Eva Backelin, Göteborg: Daidalos
- Jones, Steve, 2006, *Antonio Gramsci*, New York: Routledge
- Lodénus, Anna-Lena, 2006, *Gatans parlament – om politiska våldsverkare i Sverige*, Stockholm: Ordfront förlag
- Lodénus, Anna-Lena och Stieg Larsson, 1994, *Extremhögern*, Stockholm: Tiden
- Mouffe, Chantal, 2005, *The return of the political*, Upp. 1:2, London: Verso
- Müller, Wolfgang C. och Thomas Meyer. 2010, "Meeting the Challenges of Representation and Accountability in Multi-party Governments" i *West European Politics*, 33: 1065-1092, New York: Routledge
- Neumann, Iver, 2003, *Mening, materialitet och makt*, Uppl. 1:2, Lund: Studentlitteratur AB
- Ranciére, Jaques, 2010. "Tio teser om politik", 96-114, i *Fronesis 19-20 – Om det*

politiska. Göteborg: Fronesis.

Regeringen, 2011, *Handlingsplan för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism*, Skrivelse 2011/ 12:44

<http://www.regeringen.se/sb/d/13873/a/182356>, Stockholm: Regeringskansliet

Sandelin, Magnus, 2007, *Extremister*, Stockholm: Bokförlaget DN

Sandén, Salka, 2007, *Deltagänget*, Södermalm: Vertigo förlag

Schmitt, Carl, 1932, *The concept of the political*, Chicago: The university of chicago press

SOU 2013. *När vi bryr oss – förslag om samverkan och utbildning för att effektivare förebygga våldsbejakande extremism*, Utredning 2013:81,

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/23/06/97/995d8ba9.pdf>, Stockholm:

Statens offentliga utredningar

Statens medieråd, 2013, *Våldsbejakande och antidemokratiska budskap på internet*, <http://www.regeringen.se/sb/d/13970/a/219564>

Winther Jørgensen, Marianne och Louise Phillips, 2002, *Discourse analysis as theory and method*, London: Sage

Woodcock, George, 1964, *Anarkismen*, i översättning av Davidson, Aslög, Stockholm: Prisma

Wåg, Mathias, 2011, *I stundens hetta – Svarta block, vita overaller och osynliga partier*, Stockholm: Roh-Nin Förlag

Zizek, Slavoj, 2010, ”Carl Schmitt i den postpolitiska tidsåldern”, s. 46-68 i Fronesis nr 19-20 - *Om det politiska*, Göteborg: Fronesis

Tidningsartiklar

Arpi, Ivan, 2013, *Västvärldens självhat urholkar demokratin*, Svenska dagbladet 29/9

Dagens nyheter, 2011, *Var inte rädda*, Ledare, 24/7

Dagens nyheter, 2013, *Naziattacken visar våldet från höger*, Ledare, 16/12

Dagens nyheter, 2013, *På marsch igen*, Ledare 17/12

Haag, Anders, 2011, *Extremismens lockelse minskar bland unga*, Svenska dagbladet 24/5

Larson, Petter, 2013, *Staten jämställer fascism och antifascism*, Aftonbladet, 16/12

Larson, Petter, 2013, *Destruktiva antifascister spårar ur*, Aftonbladet, 9/8

Löow, Helene, Daniel Poohl och Christer Mattson, 2013, *Olika slag av extremism kräver olika åtgärder*, Dagens nyheter 15/12

Sarnecki, Jerzy, Ulf Åsgård, Pär Anders och Sven Granath, 2011 *En person som hatar*, Aftonbladet, 24/7

Elektroniska källor

autonom. <http://www.ne.se/lang/autonom>, Nationalencyklopedin, hämtad 2014-05-08

extremism. <http://www.ne.se/lang/extremism>, Nationalencyklopedin, hämtad 2014-04-28

extremist. <http://www.ne.se/kort/extremist>, Nationalencyklopedin, hämtad 2014-04-28

fascism. <http://www.ne.se/lang/fascism>, Nationalencyklopedin, hämtad 2014-05-06.

Regeringen, 2012, *Expertråd för att förebygga våldsbejakande extremism*,
<http://www.regeringen.se/sb/d/16338/a/196679>

Säkerhetspolisen, 2005, *Politisk extremism*,
<http://www.sakerhetspolisen.se/publikationer/fallstudierochartiklarfranarsbocker/politiskextremism.4.635d23c2141933256ea38f.html>